

Leesdrama

De voorstelling opent met een jongetje dat, uitgedost als in de prui-kentijd, met nog brandende zaallicht-ten, in de zaal rondwandelt en ten slotte in het Duits uit Goethes *Prometheus* voorleest. Deze tekst was al te horen op een cassette-recorder die hij droeg. *Prometheus* werd door Goethe vòòr *Torquato Tasso* geschreven en pleit radicaal voor de absolute dichterlijke vrijheid: "Ich diene keine Vasallen". Ook in Claus Peymanns rechtstreeks-politieke encensering van *Torquato Tasso* werden *Prometheus*-fragmenten gebruikt: de wijze waarop moet *Torquato Tasso* meteen kunnen situeren. Bij Decorte is deze proloog een bewuste betekenisloosheid: de ridiculiteit van de vertoning moet precies beletten dat de toeschouwer aandacht gaat schenken aan een specifieke historisch te situeren Goethe-interpretatie. Tegelijk distantieert hij zich van het mooie declameertoonkje, de kitscherige taalvaardigheid.

Hetzelfde doet Decorte in de eerste scène, waar de prinses en Leonore, haar vriendin, met een lelijke maar erg chique zomeroutfit en verbrande ledematen, kransen vlechten. Om de weldaad van de lente te beschrijven declameert Leonore de Duitse tekst. In de rest van deze dialoog zijn alle poëtische uitwijdingen geschrapt, zodat het enkel gekeuvel wordt. De ernst klinkt als dwaasheden, het gegiechel is niet van de lucht. De nadrukkelijkheid van de dictie, die met deze scène voor heel de voorstelling vastligt, versterkt de indruk van walging: het is heel slecht, het lijken wel amateurs die een jaar lang getraind zijn, maar even weinig getalenteerd blijven. Het is Decortes eerste provocatie, die ogenschijnlijk zuiver formeel is, maar meteen de laag-bij-de-grondsheid van het te spelen stuk benadrukt.

En Decorte maakt het nog erger, als Alfons, de hertog, verschijnt. Deze is helemaal geen machtig heerser, met zijn tennistenuue met gouden sjaaltje en zwartgelakte schoenen, maar een idioot. Tegen de tekst in, die wijs en verheven klinkt, poseert hij als een gekunstelde dwaas, nog truttiger dan zijn vrouwelijk gezelschap. Alleen al omdat je voelt dat zoiets écht niet kàn, wordt, zonder dat de tegenspelers verschijnen, een dramaturgische basistegenstelling geopenbaard: domheid versus intelligentie, pose tegenover vormloze inhoud. Deze duidelijkheid is louter dramaturgisch, tekst-analytisch, als spektakel is er niets aan de hand. De bewegingsclichés, samen met de kostumes, de zichtbare lichtbron en het 'stijlvolle' decor, overstijgen hun banaliteit doordat ze van een uitzuivering van het realisme getuigen, enkel in functie van de gemaakte analyse. Deze vormgeving ridiculiseert het gebeuren, haalt de tekstinterpretatie naar voren. De eerste aanzet van de overheersing van de dramaturgie op het theater is gegeven. Bovendien is niet de tekst zelf duidelijk — daarvoor zijn zeggings en setting te rechtlijnig — maar zorgt enkel de impressie van de dictie voor dramatische betekenis. Het lijkt moeilijk om deze eenduidigheid een voorstelling lang dramatisch spannend te maken.

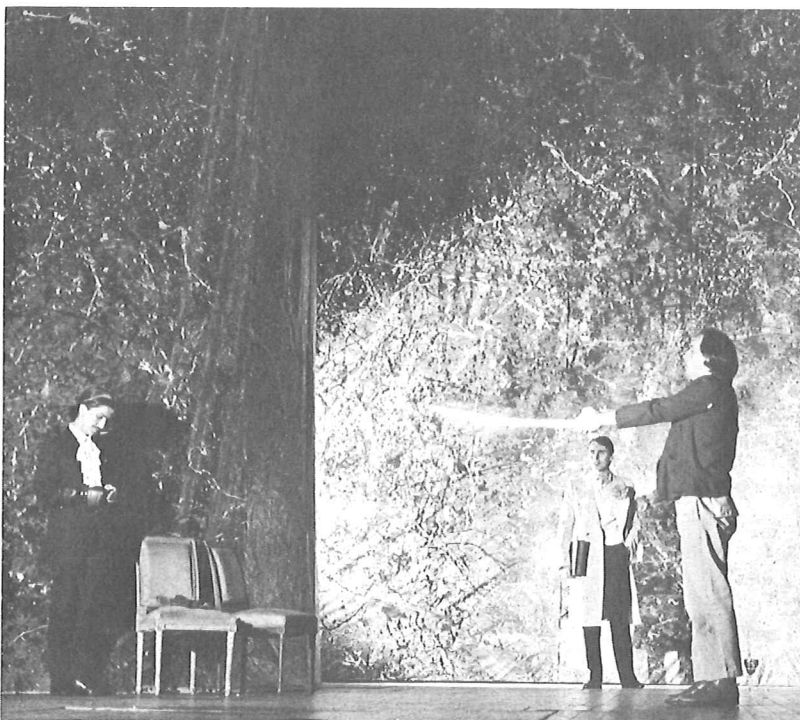
Dan verschijnt Tasso, in een contrasterende slordige plunje. Hij biedt aarzelend zijn dichtwerk aan, wordt gekranst, weigert die krans, wordt opnieuw gekranst. De hertog voelt zich voornaam, de vrouwen draaien kirrend rond Tasso, hun bohémienpop. Tasso zelf kruipt over de vloer, zonder dat dit gedrag het hof beïnvloedt. Als Tasso opstaat neemt hij zijn karakteristieke houding aan: lichtjes voorovergebogen, grote stappen nemend, steeds gesticulerend met zijn rechterhand. Ook hij gebruikt dat

declameertoonkje, haast nog nadrukkelijker: bij hem is het echter niet een truttigheid die belangrijk wil klinken, maar een angst om niet begrepen te worden. Hij klinkt — en dit blijft duren — ontzettend gepijnigd. Bij hem zijn er sporen van 'traditioneel', met pathos beladen, acteren aanwezig, de afstand tussen acteur en personage wordt in het spreken verkleind. Niet bij de anderen: de desinteresse voor de tekst is bijna ergerlijk, hoewel bewust, en de neiging naar het declamatorische wordt groter. Dit bevordert nochtans de helderheid van de personages, iets wat Tasso vooral van de gestiek moet hebben: de acteur illustreert zijn verhaal door op zijn knieën te vallen (als de tekst zelf dat zegt) en over de vloer te kruipen. De pijniging — als karaktertrek van de dichter, niet als concreet gebeuren — wordt uitgedrukt, maar niet op een dramatisch uitputtende manier: deze gevoelens zijn nog niet aan de orde. Ook een verklaring van dit gedrag als contrast met de stijfheid van het hof is onvoldoende, wel echter als tegenstelling tussen de zgn. verheven dichtkunst en de platte onderwerping, later in het stuk. Een vroege aanwijzing voor Decortes ultieme interpretatie van de Tasso-figuur.

Als Antonio verschijnt, nauwelijks opgemerkt door de personages maar des te meer door het publiek, verdwijnt alle aandacht van de hertog en de vrouwen voor de dichter en begroeten ze hem. Antonio richt eerst het woord tot hen (anders dan bij Goethe) en weer gebeurt wat ook met de anderen het geval was: hij openbaart zichzelf ineens en helemaal, in alle rechtlijnige duidelijkheid. Vanaf nu zijn alle theatrale middelen opgebruikt tot aan het laatste bedrijf: de dramaturgische spanning en het voyeurisme van de kijker, die wel geboeid wordt door de verwerking van de clichés, moeten het nu alleen doen. Het hele eerste bedrijf is niet meer (ook niet minder) geweest dan een accuraat vastleggen van de personages. Hoewel Decorte flink geschrapt heeft, hebben ze allemaal objectief nog te veel tekst meegekregen. Anderzijds is dit noodzakelijk omdat de theatrale armoede de tekst als enig aanknopingspunt over doet blijven. Zeker dit eerste bedrijf is als spektakel een dood gebeuren: er gebeurt niets, er wordt enkel gepresenteerd, *Torquato Tasso* verschijnt als een nauwkeurig gevisualiseerd leesdrama. De tekst, en vooral de interpretatie ervan, bepaalt autonoom de kracht van de voorstelling. Of dit volstaat, moet blijken.

Krijtkringen

In het tweede bedrijf, en zo hoort het in een 'pièce bien faite', de conflicten rond Tasso: met de vrouwen, met Antonio — de centrale tegenstelling — en met de hertog. De

Torquato Tasso (het Trojaanse Paard) _Foto Herman Sorgeloos